

Review article

Güzel Sanatlar Eğitimi Alanında Deneysel Nitelikteki Lisansüstü Araştırmaların İncelenmesi

Examination of Experimental Graduate Studies In The Field of Fine Arts Education

Hüseyin Ulus *

Department of Visual Arts Education, Institute of Education Sciences, Dokuz Eylül University, İzmir, Turkey

Özet

Bu araştırmanın temel amacı güzel sanatlar eğitimi alanında yapılmış olan deneysel nitelikteki lisansüstü çalışmaların profilini incelemektir. Bu nedenle araştırmada incelenmesi hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren, yazılı kaynakların çözümlenmesini kapsayan doküman analizinden yararlanılmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla “Sanat eğitimi”, “Güzel sanatlar eğitimi”, “Resim iş eğitimi” ve “Görsel sanatlar eğitimi” anahtar sözcükleri ile basit tarama yapılarak 560 adet lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır. Ulaşılmış olan araştırmalardan deneysel nitelikte olmayan çalışmalar analiz dışı bırakılmış ve sonuç olarak 95 adet lisansüstü araştırma incelenmek üzere ayrılmıştır. Güzel sanatlar eğitimi alanında yapılmış olan deneysel araştırmalar; üniversite, kullanılan ölçme aracı, veri analiz yöntemi, veri toplama araçları ve araştırmaların yıllara göre dağılımı/yoğunluğu tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda; yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik alanında yapılmış olan deneysel araştırmalardan büyük çoğunluğunun Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı, yüksek lisans alanında en fazla deneysel araştırmanın 2009, doktora alanında ise 2004 ve 2018 yıllarında yapılmış olduğu, deneysel araştırmalarda en fazla nicel veri analiz yöntemlerinden yararlandığı, araştırmaların büyük çoğunluğunda yarı deneysel desen modelinden yararlandığı, yüksek lisans ve doktora alanında yapılmış olan araştırmalarda en fazla başarı testinden yararlanmış olduğu ve son olarak; en yoğun çalışılan konunun Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle deneysel araştırmaların yıllara göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda büyük bir tutarsızlık olmadığı yorumunda bulunulabilir. Buna ilaveten, ilgili anahtar sözcükler yazılarak ulaşılan araştırmaların toplam sayısı 560 olmasına rağmen bunlardan yalnızca 95 çalışmanın deneysel araştırma kategorisinde yer alması, sanat eğitimi alanında yapılmış müdahaleli araştırmaların azlığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Güzel Sanatlar Eğitimi, Sanat Eğitimi, Deneysel Araştırmalar*

Abstract

The basic aim of this research is to analyze the profile of postgraduate experimental studies in the field of Fine Arts Education. For this reason, documentary analysis covering the analysis of written sources containing information about the targeted cases and events were used. A search was conducted with the keywords “Art education”, “Fine Arts Education”, “Arts and Craft Education” and “Visual Arts Education” through the National Thesis Center of Higher Education Institution (YÖK). After this review, non-experimental studies have been excluded from the research and it is understood that 95 of the 560 studies are experimental research category. Experimental studies in the field of fine arts education were presented as the university, the scale, data analysis

* Corresponding author:

Hüseyin Ulus, M.A. Student at Dokuz Eylül University, My research interests include Educational Sciences, Visual Arts Education, Fine Arts Education, Kid Art Education. I have been lived in Çanakkale and studied in İzmir.
Email: huseyin.ulus@hotmail.com.tr

method, data collection tools and the distribution/density of research by years. As a result of the research the following results were obtained; the majority of the experimental research conducted in the field of master's, PhD and qualification in art have been completed within Gazi University. While the most experimental resources in the master's field was conducted in 2009, the PhD field was in 2004 and 2018. In the thesis, the most quantitative data analysis methods were used. The most commonly used model is the semi-experimental pattern in the field of fine arts education's studies. The most commonly used test is achievement test in master thesis and PhD thesis. It was concluded that the Multi-Field Art Education Method were surplus when the subject distributions of Experimental Research were examined. Based on the data, it was commented that there was no major discrepancy in the distribution of experimental research according to the years. In addition, although there are 560 graduate studies that was completed by 2018, only 95 of them are in the experimental research category, so this number shows the scarcity of experimental research in the field of art education.

Keywords: *Art Education, Fine Arts Education, Experimental Studies*

Received: 01 October 2019 * **Accepted:** 10 December 2019 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2019.226.3>

GİRİŞ

Bilim, teknik ve teknoloji alanında durmaksızın meydana gelen yenilikler şüphesiz eğitim sisteminde de yaşanmaya başlanmıştır. Bilim ve teknolojide yaşanan en küçük ilerleme, doğrudan doğruya eğitimi ve eğitim sistemini de etkisi altına almaktadır. Her alanda yaratıcı ve nitelikli bireyler yetiştirme arzusu eğitimin en temel hedeflerinden biridir. Yaratıcı ve çok boyutlu bir bakış açısına sahip bireylerin yetiştirilip topluma faydalı vatandaşlar olarak eğitilebilmeleri, içinde yetiştiğimiz eğitim sisteminin de bu özelliklere sahip bir yapıda olmasını zorunlu kılmaktadır. Bilhassa salt ezberci ve değişmez bilgiyi öne çıkaran disiplinlerin eğitim sisteminin bütününe oluşturması ve/veya çoğunluğu temsil ettiği gerekçesiyle ön planda yer alması, dengeli ve çok boyutlu öğretim modellerinin denenip uygulanmasını güçleştirmektedir.

Eğitim sisteminin; bilim, teknik, teknoloji ve sanat bileşenlerini bir arada uyumlu bir bütünlük içinde bünyesinde barındırması, bu disiplinleri dengeli ve düzenli biçimde öğrenciye aktarmayı hedeflemesi mükemmeliyetçi bir eğitim modelinin en yalın göstergesidir. Çünkü eğitim, bilim, teknik ve sanatı kapsayan bir öğretim modeli kişiye biyopisşik, toplumsal ve kültürel boyutlarıyla fiziksel, bilişsel ve duyuşsal davranış yapılarıyla dengeli bir bütün olarak en ileri düzeyde yetiştirmeyi amaçlar (Uçan, 2005, s. 28 akt Bulut ve Gülsoy, 2016, s. 76).

Bireyin yaratıcılık ve öz yeterliliklerinin ortaya çıkartılması ve geliştirilmesinde eğitimin rolü tartışmasız öneme sahiptir (Özsoy, 2015, s. 13). Nitelikli bir eğitim sistemi, çocuk ve gencin yaşamında öyle önemli bir yer işgal etmektedir ki eğitimin toplum ve bireye yapılan uzun vadeli yatırım olarak değerlendirilmesinin yegâne gerekçesi budur. Fakat üzerinde tartışılması gereken husus 'nitelikli'

eğitimin nasıl mümkün kılınacağı, bu eğitimin içeriğinin nasıl oluşturulacağıdır. Eğitim kavramının tanımında var olan istendik yönde olumlu davranış geliştirme eyleminin çok boyutlu bir bakış açısı ile mümkün olacağı açıktır. Çok boyutlu, dengeli ve çağdaş bir eğitim modelinin topluma kazandırılması ile eğitimin gerekliliğine olan inancın hat safhada olması epey ilişkili iki ayrı eylemdir. Eğitimin gerekliliğine olan inanç nitelikli ve çağdaş eğitim sistemlerinin oluşturulması ve sürdürülebilmesi için birinci dereceden önem teşkil etmektedir. İnsan yaşamı boyunca değişik süreçlerden geçer ve doğumdan ölüme kadar geçen sürede kendini geliştirmeye adanmış bireylerin en temel ortak özelliği eğitimin gerekliliği ve önemine olan inançlarıdır. Yaşamın değişik süreçlerinde eğitim ve öğretimin sürekli olarak var olduğuna (...) (Öztürk, 2001, s. 251) olan inanç, bu bireylere kendilerini geliştirme ve yenileme ihtiyacı hissettiren en temel gerekçedir. Bizden sonra gelen kuşakların toplum içinde yerlerini almak için hazırlanırken gerekli bilgi ve becerileri elde etmelerine ve kendilerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği (Özsoy, 2015, s. 13) olarak tanımlayabileceğimiz eğitim kavramı, daha önce de değinildiği gibi kişinin yaşamında anlamlı bir etkiye sahiptir. Eğitim sistemlerinin en temel görevi olan nitelikli bireyler yetiştirme gayesi, çağdaş yaklaşımlardan beslenerek oluşturulmuş eğitim programlarının gerçekleştirebileceği realist bir varsayımdır. Çağdaş yaklaşımlardan beslenen bir eğitim sistemi, Yolcu'nun (2009, s. 93) da değindiği gibi eğitim, bilim ve sanatın işbirliğine dayalı olmalıdır. Bu nedenle hızlı yaşanan yenilik ve gelişmeler sebebiyle eğitim sistemlerinin kendilerini sürekli yenilemeleri gereklidir, çünkü toplumda ihtiyaç duyulan nitelikli bireylerin yetiştirilmesi eğitim sisteminin en başta gelen görevidir (Genç, 2005, s. 42). Yenilikçi ve dengeli bir eğitim sisteminin sanat eğitiminden, dolayısıyla estetik eğitiminden yoksun olması düşünülemez. O halde çağdaş bir eğitim sisteminin en temel özelliğinin; kişiye estetik yargıda bulunabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlayan, yeni biçimleri hissedip, heyecanını doğru biçimde yönlendirmeyi öğreten sanat eğitimi disiplinini bünyesinde barındırmasıdır (Yolcu, 2009, s. 93) biçiminde bir saptamada bulunmak doğru olacaktır. Böyle bir eğitim modelinin çağdaş ve dengeli olarak nitelendirilmesindeki ana gerekçe; insan olmanın gereği, varlık ifadesi ve toplumsal yaşamın en önemli boyut ve öğelerinden biri olan sanatın, eğitim boyutu ile de insanın ayrılmaz bir parçası oluşudur (Alakuş, 2001, s. 20). Çocuk ve gencin estetik duyarlılığa sahip, entelektüel davranışlarda bulunabilen bireyler olarak yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve en önemlisi ülkenin kültür ve sanatına önemli ölçüde katkı sağlayıp destek olabilmeleri için bu eğitimden geçmeleri bir elzemdır. San'ın (2003, s. 17) da belirttiği gibi; küçük yaşlardan başlayarak çocukları yaratıcı kılmaya en uygun alanın sanatsal alan olması sebebiyledir ki sanat eğitimi genel ve tümel eğitim öğretim sistemi çerçevesinde genişlikle, yaygınlıkla yer alması gerekli bir çalışma alanıdır.

Yaratıcı düşünce ve davranışın gerek sosyal hayat gerekse iş yaşamı için ne denli önemli bir özellik olduğu sürekli olarak vurgulanmaktadır. Çocuk ve gencin yaratıcı düşünebilmesi, özgün davranışlar sergilemesi ve sonuç olarak nitelikli ürünler ortaya koyabilmesinin ana koşulu eğitim sisteminin yaratıcılığı öne çıkaran, çok boyutlu bakış açısını benimseyen ve destekleyen bir yapıya sahip

olması ile ilgilidir. Bugün eğitim sistemlerine yapılan en acımasız eleştirinin ‘Yaratıcılıktan yoksun bir program’ (Ataman, 1993, s. 107) olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, yaratıcılığın ve çok boyutlu yenilikçi eğitim yaklaşımlarını desteklemenin önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Genel eğitim sistemi kapsamında yaratıcılığın ortaya çıkartılması ve desteklenmesinde Görsel Sanatlar eğitimi eşsiz bir yapıya sahiptir. Ancak bu disiplinin okutuluyor olmasının salt gerekçesi sanatçı yetiştirmek olmadığı gibi, yaratıcılığı ortaya çıkartıp desteklemek de değildir. Görsel Sanatlar eğitiminin genel eğitim programı çerçevesinde okutuluyor olmasının gerekçeleri arasında; kültür aktarımını sağlamaya yardımcı olmak, bireye estetik duyarlılık kazandırmak, kişiye sanatı sevdirmek ve toplumun kültür ve sanat mirasına sahip çıkabilecek entelektüel bireyler yetiştirme gayesi sayılabilir.

Sonuç olarak; Özsoy’un (2015, s. 35) da belirttiği gibi Görsel Sanatlar eğitimi kapsamayan bir genel eğitim sistemi eksiktir. Çünkü bu eğitim kültür mirasımızı gelecek kuşaklara aktarmada başarısız olacak, hayatı anlamlı kılmada ihtiyaç duyulan insani süreç ve işlemleri geliştirmek, beynin sağ ve sol yarım küreleri ile yeteneklerimizin gelişiminde denge kurma gibi süreçlerde yetersiz kalacaktır. Sanat eğitiminin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, bireyin özgürleşmesi, ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş ve duyarlı bir toplum yaratma çabası yatar (Soylu, 2011, s. 36). Bu sebeple Görsel Sanatlar eğitiminin bütüncül ve aktif biçimde yer almadığı bir eğitim programının; çağdaş, dengeli ve özgün bir yapıda olduğunu söylemek oldukça yersiz ve rasyonellikten yoksundur.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’na bağlı eğitim kurumlarında Görsel Sanatlar eğitiminin özgün biçimde öğrencilere aktarılabilmesi, bu eğitimi aktarmakla yükümlü Görsel Sanatlar öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntemlerini kullanarak dersi yürütmeleri ve en önemlisi Görsel Sanatlar eğitiminin gerekliliğine olan inancın artırılabilmesi için farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin denendiği ve sonuçlarının paylaşıldığı müdahaleli araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Görsel Sanatlar eğitimi alanında yapılan çalışmaların çoğunluğu alan öğretimine yönelik olmaktan çok alan eğitime yöneliktir, yani Görsel Sanatlar eğitimi alanında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunun plastik sanatlar (Güzel Sanatlar Enstitüleri ve/veya Sosyal Bilimler Enstitüleri) alanında yapılan araştırmalardan, yöntem bağlamında çok da farklı olmadığı düşünülmektedir. Oysa genel eğitim programı kapsamında yer alan bir disiplin alanından beklenen tutum; yeni ve özgün öğretim yaklaşımları ortaya koyup bunları geliştirmektir. Bu sebeptendir ki Güzel Sanatlar Eğitimi alanında yapılmış olan deneysel nitelikte araştırmalara ne derece yer verildiği bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Çalışmanın Amacı

Güzel sanatlar eğitimi alanında yapılmış olan lisansüstü deneysel araştırmaların temel profilini incelemek bu araştırmanın problem durumu olarak belirlenmiş ve problem durumunu desteklemesi adına şu alt problemlere yanıt aranmıştır;

- Deneysel nitelikteki lisansüstü çalışmaların; yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik olarak yıllara göre dağılımı nasıldır ?
- Araştırmaların yapıldığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır ?
- Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemlerinin dağılımları nasıldır ?
- Araştırmaların veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır ?
- Araştırmaların konu dağılımları nasıldır ?

YÖNTEM

Bu araştırmada Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü deneysel çalışmaların profilinin incelenmesi hedeflendiği için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ve/veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 187). Bu sebeple Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi (tez.yok.gov.tr) aracılığı ile 05-07-2019 / 06-07-2019 tarihleri arasında “Sanat eğitimi”, “Güzel sanatlar eğitimi”, “Resim iş eğitimi” ve “Görsel sanatlar eğitimi” anahtar sözcükleri kullanılarak tarama yapılmış ve 2018 yılına kadar tamamlanmış olan toplamda 560 adet lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır. Elde edilen 560 araştırma bilgisayar ortamına indirilmiştir. Araştırmaların tamamı incelenmiş ve aralarından deneysel nitelikte olan toplamda 95 adet çalışma tespit edilmiştir. Buradan hareketle araştırma için elde edilen veriler öncelikle yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik kategorilerine ayrılmış ve ardından; yıl, kullanılan ölçme aracı, konu, deneysel araştırmanın türü ve üniversite değişkeni bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında yer alan matematiksel işlemlerin tamamlanmasında Microsoft Excel programından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Deneysel araştırmaların yıllara göre dağılımları

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yeterlilik	
	F	%	F	%	F	%
1997	1	1.5				
1998			1	3.7		
2000	3	4.5				
2001	1	1.5				
2002	2	3.0	1	3.7		
2003	3	3.0			1	100
2004	3	3.0	3	11.1		
2005	1	1.5	2	7.4		
2006	7	10.4	2	7.4		
2007	4	6.0				
2008	6	9.0	1	3.7		
2009	8	11.9	2	7.4		
2010	2	3.0	1	3.7		
2011	4	6.0	2	7.4		
2012	3	4.5	2	7.4		
2013	1	1.5	2	7.4		
2014	3	3.0	2	7.4		
2015	6	9.0	2	7.4		
2016	3	4.5				
2017	1	1.5	1	3.7		
2018	5	7.5	3	11.1		
Toplam	67		27		1	

Tablo 1.'de 1997 - 2018 yılları arasında sanat eğitimi alanında yapılmış olan deneysel araştırmaların dağılımları ve yoğunluğu, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik olmak üzere 3 kategoride incelenmiştir. Bu doğrultuda yüksek lisans alanında yapılan deneysel araştırmaların toplamda 67 olduğu ve en fazla araştırmanın 2009 yılında yapıldığı, 2009 yılında yapılan araştırmaların %11.9'luk dilimi oluşturduğu görülmektedir. Buna ek olarak; en az araştırmanın 1997, 2001, 2005, 2013 ve 2017 yıllarında yapıldığı ve o yıllarda yapılmış olan araştırmaların yalnızca %1.59'luk dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Doktora alanında yapılan deneysel araştırmalar incelendiğinde toplamda 27 araştırma yapılmış olduğu, en fazla araştırmanın 2004 ve 2018 yıllarında yapıldığı ve o yıllarda yapılan araştırmaların %11.1'lik dilimi oluşturduğu görülmektedir. Sanatta yeterlilik alanında yapılan deneysel araştırmalara bakıldığında toplamda 1 çalışma yapıldığı ve bunun 2003 yılında tamamlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle sanat eğitimi alanında yapılan ve deneysel araştırma

kategorisinde yer alan lisansüstü çalışmaların çoğunluğunun yüksek lisans alanında yapıldığı, en az deneysel araştırmanın ise sanatta yeterlilik alanında yapılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Araştırmaların yapıldığı üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	Yüksek lisans		Doktora		Sanatta Yeterlilik	
	F	%	F	%	F	%
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	3.0				
Anadolu Üniversitesi	3	4.5	2	7.4		
Ankara Üniversitesi	2	3.0				
Cumhuriyet Üniversitesi	2	3.0				
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	1.5				
Dicle Üniversitesi	2	3.0				
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	3.0				
Gazi Üniversitesi	36	53.7	20	74.1	1	100
Hacettepe Üniversitesi	3	4.5	1	3.7		
Marmara Üniversitesi	2	3.0	1	3.7		
Selçuk Üniversitesi	5	7.5	2	7.4		
Trakya Üniversitesi	1	1.5				
Atatürk Üniversitesi	1	1.5				
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	1.5	1	3.7		
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	1.5				
Mimar Sinan Üniversitesi	1	1.5				
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	1.5				
Toplam	67		27		1	

Tablo 2.'de, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezlerinin üniversitelere göre dağılımı ve bunların genel sayıya oranla oluşturduğu yüzdelik dilimi yer almaktadır. Buradan hareketle yüksek lisans alanında yapılmış olan deneysel nitelikte toplamda 67 araştırma olduğu, bunlardan 36'sının Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı ve bunun toplam sayıya oranla %53.7'lik dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak en az araştırmanın Atatürk Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yapıldığı, bu üniversitelerde yapılan çalışmaların ise %1.5'lik dilimi oluşturduğu görülmektedir. Doktora alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde toplamda 27 deneysel araştırmanın bulunduğu ve en fazla araştırmanın Gazi Üniversitesi'nde yapılmış olduğu, Gazi Üniversitesi'nde yapılan doktora tezlerinin genele oranla %74.1'lik dilimi oluşturduğu görülmektedir. Sanatta yeterlilik alanında yapılmış olan araştırmanın da aynı şekilde Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik alanında yapılmış olan deneysel araştırmaların büyük çoğunluğunun Gazi Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirildiği ve bu üniversitede yapılmış olan lisansüstü çalışmaların toplamda 57 olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Veri analiz yöntemine göre çalışmaların dağılımı

Yıl	Nicel		Nitel		Karma	
	F	%	F	%	F	%
1997	1	1.7				
1998					1	3.4
2000	3	5.1				
2001					1	3.4
2002	3	5.1				
2003	2	3.4	1	14.3%	1	3.4
2004	3	5.1			3	10,3
2005	3	5,1				
2006	6	10.2			3	10.3
2007			2	28.6	2	6.9
2008	5	8.5			2	6.9
2009	4	6.8	1	14.3	5	17.2
2010	1	1.7			2	6.9
2011	6	10.2				
2012	3	5.1	1	14.3	1	3.4
2013	1	1.7			2	6.9
2014	5	8.5				
2015	6	10.2			2	6.9
2016	2	3.4			1	3.4
2017	2	3.4				
2018	3	3.4	2	28.6	3	10.3
Toplam	59		7		29	

Tablo 3.'de yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik alanında yapılmış olan deneysel araştırmaların veri analiz yöntemine göre dağılımları yer almaktadır. Yapılan analizler sonrasında toplamda 59 araştırmanın nicel, 7 araştırmanın nitel, 29 araştırmanın ise karma veri analiz yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirildiği söylenebilir. Nicel veri analiz yöntemlerinden yararlanılarak tamamlanmış araştırmaların sayısının 2006, 2011 ve 2015 yıllarında artış gösterdiği ve bu yıllar içinde nicel veri analiz yönteminden yararlanılarak gerçekleştirilen çalışmaların genele oranının %10.2 olduğu görülmektedir. Nitel veri analiz yöntemlerinden yararlanılarak tamamlanmış toplamda 7 araştırma olduğu ve en fazla araştırmanın 2007 ve 2018 yıllarında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hem nitel hem de nicel (Karma) veri analiz yöntemlerinden yararlanılarak tamamlanan araştırmaların hangi yıllar arasında yoğunluk kazandığına bakıldığında, en fazla araştırmanın 2009 yılında gerçekleştirildiği ve bunun %17.2'lik dilimi oluşturduğu görülmektedir. Sonuç olarak sanat eğitimi alanında yapılmış olan deneysel nitelikte lisansüstü çalışmaların büyük çoğunluğunda nicel veri analiz yöntemlerinden yararlanıldığı ve nicel veri analiz yöntemlerinden yararlanılarak tamamlanmış çalışmaların oranının %62.1 olduğu, en az yararlanılan yöntemin ise %7.4 ile nitel veri analiz yöntemleri olduğu yorumunda bulunulabilir.

Tablo 4. Lisansüstü çalışmaların deneysel araştırma türüne göre dağılımı

Yıl	Gerçek Deneysel Desen		Yarı Deneysel Desen		Zayıf Deneysel Desen	
	F	%	F	%	F	%
1997			1	1.4		
1998			1	1.4		
2000			3	4.3		
2001			1	1.4		
2002	1	6.3	2	2.9		
2003			4	5.7		
2004	3	18.8	3	4.3		
2005			3	4.3		
2006	2	12.5	7	10.0		
2007			4	5.7		
2008	3	18.8	4	5.7		
2009	2	12.5	6	8.6	2	22.2
2010			3	4.3		
2011			6	8.6		
2012	2	12.5	2	2.9	1	11.1
2013	1	6.3	1	1.4	1	11.1
2014			5	7.1	2	22.2
2015	1	6.3	4	5.7	3	33.3
2016			3	4.3		

2017			2	2.9		
2018	1	6.3	5	7.1	2	22.2
Toplam	16		70		9	

Tablo 3.'de 1997 ve 2018 yılları arasında tamamlanmış çalışmaların hangi tür deneysel araştırma kategorisine dâhil olduğu ve bunların yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Buradan hareketle 'Gerçek Deneysel' desen kategorisinde yer alan çalışmaların en yoğun olduğu dönemlerin 2004 ve 2008 yılları olduğu görülmektedir. Bu yıllarda, diğer yıllara oranla daha fazla 'Gerçek Deneysel' desen kategorisinde araştırma yapıldığı ve bu araştırmaların %18,8'lik dilimi oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerçek Deneysel desen türünde en az araştırmanın yapıldığı yıllar 2002, 2013, 2015 ve 2018'dir. Söz konusu yıllarda yalnızca 1 'Gerçek Deneysel' desen türünde araştırma yapıldığı ve bu araştırmaların genele oranla %6.3'lük dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır.

'Yarı Deneysel' desen kategorisinde yer alan çalışmalar incelendiğinde, en fazla araştırmanın %10.0'lük oran ile 2006 yılında gerçekleştirildiği ve 2006 yılında tamamlanan araştırmaların sayısının 7 olduğu görülmektedir. 'Zayıf Deneysel' desen kategorisinde yer alan araştırmalar incelendiğinde, söz konusu yıllar arasında en fazla araştırmanın 2015 yılında yapıldığı ve bunun %33.3'lük dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen verilerden hareketle sanat eğitimi alanında 'Gerçek Deneysel' desen modelinden yararlanılarak tamamlanan araştırmaların sayısının 12, 'Yarı Deneysel' desen modelinden yararlanılarak gerçekleştirilen araştırmaların 35, 'Zayıf Deneysel' desen kategorisinde yer alan araştırmaların sayısının ise 4 olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak ilgili alanda en fazla 'Yarı Deneysel' desen (%73.7), en az 'Zayıf Deneysel' desen (%9.5) modelinden yararlanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Yararlanılan veri toplama aracına göre araştırmaların incelenmesi

Ölçme Aracı	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yeterlilik	
	F	%	F	%	F	%
Başarı Testi	13	19.4	9	24.3		
Sanat Eleştirisi Testi			1	2.7		
Koppitz'in Değerlendirme Ölçeği	1	1.5				
Gözlem	7	10.4	1	2.7		
Görüşme	7	10.4				
Tutum Ölçeği	3	4.5	7	18.9		
Bilginin Kalıcılığı Testi			4	10.8		

Eser Değerlendirme Formu	6	9.0	4	10.8	1	100.0
Tasarım Envanteri						
Eleştirel Düşünme Testi			1	2.7		
Yaratıcı Problem Çözme Testi			1	2.7		
Kişisel Bilgi Formu	2	3.0	2	5.4		
Denver II Gelişimsel Tarama Testi	1	1.5				
Frosting Görsel Algı Testi	1	1.5				
Renk Bilgisi Ölçeği	2	3.0	1	2.7		
Sosyal Uyum Testi	2	3				
Taylor-Estetik Yargı Ölçeği	1	1.5	1	2.7		
Hacettepe Kişilik Envanteri	2	3				
Uygulama Testi	1	1.5				
Renge İlişkin Tutum Ölçeği	1	1.5				
Problem Çözme Envanteri	1	1.5	1	2.7		
Üç Boyutlu Tasarım Kriter Ölçeği	1	1.5				
Resimsel Yaratıcılık Testi (RYT)	1	1.5				
Dereceli Puanlama Ölçeği			1	2.7		
Video Kaydı	1	1.5				
Ses Kaydı	1	1.5				
Duyusal Değerlendirme Ölçeği	1	1.5				
Katı Atık Sorununa Yönelik Başarı Testi	1	1.5				

Saldırganlık Ölçeği	1	1.5		
Kazanım Değerlendirme Anketi	1	1.5		
Resim Değerlendirme Rubriği			1	2.7
Görsel Algı ve Kültür Ölçeği	4	6.0		
Hayalden insan Figürü Çizimi Testi	1	1.5		
Motivasyon Ölçeği			1	2.7
Öğrenci Odak Grup Görüşme Formu			1	2.7
Öğretmen Görüşme Formu			1	2.7
Edwards Kişisel Tercih Envanteri	1	1.5		
Piers Harris Benlik Kavramı Ölçeği	1	1.5		
Toplam	66		38	1

Tablo 4.'de yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezlerinde yararlanılmış olan veri toplama araçlarının çeşitliliği ve kullanılma sıklığı yer almaktadır. Buradan hareketle yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezlerinde kullanılmış olan toplamda 38 adet ölçme aracı tespit edilmiştir. Tespit edilmiş ölçme araçlarının kullanılma sıklığı incelendiğinde; yüksek lisans çalışmaları arasında en fazla kullanılan ölçeğin Başarı Testi olduğu ve bunun genele oranla %19.4'lük dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yüksek lisans çalışmaları arasında Başarı Testi'nden sonra en fazla kullanılan ölçme araçları Gözlem ve Görüşme olarak belirlenmiştir. Bu ölçme araçlarının kullanılma sıklığı %10.4 olarak hesaplanmıştır.

Doktora çalışmaları arasında hangi ölçeğin en fazla kullanıldığına bakıldığında, yüksek lisans çalışmalarına benzer olarak Başarı Testi'nin en yoğun biçimde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Doktora çalışmaları arasında en fazla yararlanılmış ölçek olan Başarı Testi'nin kullanılma sıklığı %24.3 olarak hesaplanmıştır. Başarı Testi haricinde doktora çalışmaları arasında en fazla kullanılan bir diğer ölçme aracı Tutum Ölçeği'dir. Tutum ölçeğinden yararlanılan tezlerin sayısı genele oranla %18.9'luk dilimi oluşturmaktadır. Bilginin Kalıcılığı Testi ve Eser Değerlendirme Formu da aynı şekilde doktora

çalışmalarında sıklıkla yararlanılan diğer ölçme araçlarıdır. Bu ölçme araçlarının kullanılma sıklığı ise %10.8'dir.

Sanatta yeterlilik alanında yapılmış olan yalnızca 1 deneysel araştırma bulunması sebebiyle toplamda iki ölçme aracının kullanıldığı ve bunların; Eser Değerlendirme Formu ile Tasarım Envanteri Uygulama Formu olduğu görülmektedir. Sonuç olarak yüksek lisans ve doktora çalışmaları arasında en fazla kullanılan veri toplama araçlarının sırası ile Başarı Testi, Gözlem, Görüşme ve Tutum Ölçeği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Deneysel araştırmaların konu dağılımlarına 105ore incelenmesi

Konu Alanı	Yüksek Lisans		Doktora		Sanatta Yeterlilik	
	F	%	F	%	F	%
Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi	1	1.5				
Birleştirilmiş Sanat Eğitimi	2	3.0	1	3.7		
Desen	1	1.5	2	7.4		
Çok Alanlı Sanat Eğitimi	8	11.9	7	25.9		
Sanat Eleştirisi Öğretimi	1	1.5				
Sanat İlke ve Yöntemleri					1	100
Çoklu Zekâ Kuramı	3	4.5				
Etkileşimli Öğretim	1	1.5				
Sanat Eğitiminde Alternatif Yöntemler	1	1.5				
Disiplinlerarası Yaklaşım	2	3.0	2	7.4		
Temel Sanat Eğitimi	2	3.0	1	3.7		
Sanat Eğitimi Yöntemleri	1	1.5				
Teknoloji ve Sanat Eğitimi			1	3.7		
Yapılandırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi			1	3.7		
Dramatizasyon	2	3.0				
Sosyal Uyum ve Benlik	2	3.0				
Sanat Eğitiminde	2	3.0				

Bilgisayar ve Çoklu Ortam				
Otizmliler Çocuklar	1	1.5		
Başarı ve Yaratıcılığın Gelişimi	1	1.5		
Fotoğraf ve Sanat Gerçeklik	1	1.5		
Müze Eğitimi	4	6.0		
Minyatür Sanatı	1	1.5		
Estetik Eğitimi			1	3.7
Web Tabanlı Öğrenme			1	3.7
Agresif Davranış ve Sanat Eğitimi	1	1.5		
Problem Çözme Becerisi	1	1.5		
Multimedya	1	1.5		
Görsel Sanatlar Eğitimi	2	3.0	4	14.8
Geleneksel Tasarım	1	1.5		
Ders Çalışma Becerileri ve Yaklaşımları	1	1.5		
Güzel Sanatlar Liseleri ve Başarı Durumu	1	1.5		
Sosyal Paylaşım Siteleri ve Görsel Sanatlar Eğitimi	1	1.5		
Görsel Sanatlar Eğitimi ve Müzik	2	3.0		
Yapılandırmacı Yaklaşım		1.5	1	3.7
Grafik Tasarım ve Yazı	1	1.5		
Görsel Sanatlar ve Çevre Bilinci	1	1.5		
Davranış Bozukluğu ve Sanat Eğitimi	2	3.0		

Agresif Davranış ve Sanat Eğitimi	1	1.5		
Heykel Eğitimi	1	1.5		
İşbirlikçi Öğrenme	1	1.5		
BİLSEM ve Üstün Yetenekliler			1	3.7
Görsel Sanatlarda Araç ve Gereç Çeşitliliği	1	1.5		
Montessori Eğitim Yaklaşımı	1	1.5		
Grafik tasarım Eğitimi	1	1.5		
3D Modelleme ve Desen			1	3.7
Bellek Eğitimi ve Afiş Tasarım	1	1.5		
Risk Altındaki Çocuklar			1	3.7
Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi	2	3.0		
Üstün zekâlı bireyler			1	3.7
Yaratıcılık	2	3.0	1	3.7
Kopya yöntemi	1	1.5		
İmgesel Tasarım	3	4.5		
Toplam	67		27	1

Tablo 5.'de 1997 - 2018 yılları arasında yapılmış olan araştırmaların konu dağılımları ve bunların yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezi olarak hangi kategoriye ait oldukları yer almaktadır. İncelenmiş olan 95 deneysel araştırmadan toplamda 51 adet konu belirlenmiştir. Buradan hareketle deneysel araştırma kategorisinde yer alan yüksek lisans tezleri arasında en fazla ele alınan konunun Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi olduğu ve bunun genele oranla %11.9'luk dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yüksek lisans tezleri arasında Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi'nden sonra araştırmacıların çoğunlukla üzerinde çalıştığı diğer konu Müze Eğitimi'dir. Bu konunun çalışılma sıklığı ise %6.0 olarak hesaplanmıştır.

Doktora alanında yapılan araştırmaların konu dağılımları incelendiğinde, aynı Şekilde en yoğun biĀimde üzerinde Āalıřılan konunun Āok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi (ĀASEY) olduğu ve ĀASEY'in doktora alanında Āalıřılan konulara oranla %25.9'luk dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Doktora tezleri arasında Āok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi'nden sonra araştırmacıların üzerinde yoğun biĀimde Āalıřma yaptıkları bir diğer konu Gørsel Sanatlar Eğitimi'dir. Gørsel Sanatlar Eğitimi konusuna yönelik doktora alanında yapılan araştırmaların sıklığı %14.8 olarak belirlenmiştir. Sanatta yeterlilik tezleri arasında yalnızca 1 adet deneysel araştırma bulunduğu ve bu araştırmanın konusunun Sanat İlke ve Yöntemleri olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç itibariyle incelenen yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik Āalıřmaları arasında araştırmacıların en fazla üzerinde incelemeler yürüttüğu konuların sırası ile Āok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi, Gørsel Sanatlar Eğitimi, Disiplinlerarası Yaklaşım ve Müze Eğitimi olduğu yorumunda bulunulabilir.

SONUĀ

Deneysel nitelikteki lisansüstü Āalıřmaların incelenmesi hedeflenen bu araştırmada yapılan doküman analizleri sonucunda şu veriler elde edilmiştir;

- Yüksek lisans alanında yapılmış olan deneysel nitelikte toplamda 67 araştırma olduğu ve bunlardan 57'sinin Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı,
- Doktora alanında 27 deneysel araştırmanın bulunduğu, benzer Şekilde en fazla araştırmanın Gazi Üniversitesi'nde yapılmış olduğu,
- Sanatta yeterlilik alanında deneysel nitelikte 1 araştırma bulunduğu ve bu araştırmanın da Gazi Üniversitesi bünyesinde gerĀekleřtirildiđi,
- Yüksek lisans alanında yapılan deneysel araştırmaların 2008 ve 2009 yıllarında artış gösterdiği,
- Doktora alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde toplamda 27 Āalıřma yapılmış olduğu ve en fazla araştırmanın 2004 ve 2018 yıllarında tamamlandığı,
- Sanatta yeterlilik alanında toplamda 1 Āalıřma yapıldığı ve bunun 2003 yılında gerĀekleřtirilmiř olduğu,
- İncelenmiş deneysel araştırmalarda toplamda 51 ayrı konu belirlenmiş olduğu, yüksek lisans ve doktora Āalıřmalarında en fazla üzerinde Āalıřılan konuların sırası ile Āok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi, Gørsel Sanatlar Eğitimi, Disiplinlerarası Yaklaşım ve Müze Eğitimi olduğu,

- Toplamda 59 araştırmada nicel, 29 araştırmada karma, 7 araştırmada ise nitel veri analiz yöntemlerinden yararlanıldığı,
- Sanat eğitimi alanında yapılan lisansüstü deneysel araştırmaların büyük bir bölümünde Yarı Deneysel desen modelinden yararlanıldığı, en az yararlanılan modelin ise Zayıf Deneysel desen olduğu,
- Yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik alanında yararlanılmış toplamda 38 ayrı ölçme aracının tespit edildiği,
- Yüksek lisans ve doktora alanında en fazla Başarı Testi'nden yararlanılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

- Deneysel araştırmaların yıllara göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda büyük bir tutarsızlık olmadığı fakat sanat eğitimi alanında yapılmış deneysel nitelikte lisansüstü çalışmaların sayısının epey sınırlı olduğu yorumunda bulunulabilir. Bu sebeple yapılacak olan lisansüstü çalışmalarda deneysel nitelikte araştırmalara yer verilmesi bu düzensizliği ortadan kaldıracaktır.
- Çalışmaların büyük bir bölümünün Gazi Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilmiş olması, bugünkü biçimiyle ilk defa sanat eğitimcisi yetiştiren kurum oluşuna bağlanabilir. Bu sebeple sanat eğitimi alanında köklü bir geçmişe sahip olan kurumun, söz konusu alanda yapılmış deneysel araştırmalara öncülük etmesi oldukça doğaldır.
- Araştırmaların büyük çoğunluğunda Yarı Deneysel desen modelinden yararlanılmasının sebebi; araştırma için seçilen örneklem grubunun belli bir eğitim kurumuna bağlı olması ve hâlihazırda şubelere ayrılmış biçimde eğitim-öğretime devam ediyor olmaları, bu sebeple denek havuzundan seçkisiz biçimde belirlemeyi olanaksızlaştırması/güçleştirmesine bağlanabilir.
- Araştırmalar arasında en çok çalışılan konunun Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi olması, Görsel Sanatlar dersinde çağdaş öğretim yöntemlerinin denenip uygulanmasına yönelik ihtiyacı gözler önüne serdiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alakuş, A. O. (2001). *İlköğretim okulları 6. sınıf resim iş dersi öğretim programındaki grafik tasarımı konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemi ve bu yönetime uygun düzenlenmiş bir ortamda uygulanması*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

- Ataman, A. (1993). Yaratıcılık ve eğitim. *Türk Eğitim Derneği XVII. Eğitim Toplantısı*, s. 105-128, Ankara.
- Bulut, D. ve Gülsoy, Y. (2016). Sanat eğitimi araştırmalarının incelenmesi, Cilt 5. Sayı 4. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*.
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç, E. Akgün, Ö. Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (18. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, S. Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 13 (1), 41-54.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>. (Erişim Tarihi:20.07.2019).
- Özsoy, V. (2015), *Görsel sanatlar eğitimi*, (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, A. (2001). Eğitim öğretimde yeni yaklaşım: yaratıcı drama, *Kurgu Dergisi*, s. 18. 251-259.
- San, İ. (2003). Sanat ve Eğitim, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Soylu, B. (2011). *Çoklu zeka kuramı destekli çok alanlı sanat eğitimi yönteminin öğrencilerin tutum ve performanslarına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Uçan, A. (2005) *Müzik Eğitimi*. (2. Baskı). Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Yolcu, E. (2009), *Sanat eğitimi*, (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.